

Mot friska och motståndskraftiga vatten i Europa

Europeiska miljöbyråns miljösignaler 2024

© Mario Grzevink, Well with Nature / EEA

European Environment Agency

Disclaimer

This product has been translated for convenience purposes only using the services of the Centre of Translation for the bodies of the EU. While every effort has been made to ensure accuracy and completeness, we cannot guarantee it. Therefore, it should not be relied upon for legal or official purposes. The original English text should be considered the official version.

Europeiska miljöbyråns miljösignaler 2024 – Mot friska och motståndskraftiga vatten i Europa

Europeiska miljöbyråns miljösignaler 2024 ger en översikt över de viktiga utmaningarna och möjligheterna för att förbättra vattnets hälsa och motståndskraft i Europa.

Rapporten belyser naturen, föroreningar och klimatförändringarnas påverkan, och de framsteg Europa har gjort för att förbättra kvaliteten på badvattnen. I tre intervjuer djupdyker vi i arbetet för att skydda vattnen i Österrike, hållbarhet kring kemikaliernas hållbarhet och hur vi kan få bort kemiska föroreningar från vatten.

Europas vatten utsätts för flera påfrestningar som föroreningar, överanvändning, förlorade livsmiljöer och de alltmer märkbara effekterna av klimatförändringar. Att förbättra motståndskraften och hälsan hos Europas sjöar, floder och grundvatten är en brådskande och prioriterad uppgift för att säkerställa att vi har tillgång till vatten av god kvalitet – både för människor och för naturen.

Leena Ylä-Mononen
Europeiska miljöbyråns verkställande direktör

Genom att prioritera vattneffektivitet, investera i hållbar infrastruktur och skydda våra naturmiljöer kan vi bygga ett mer motståndskraftigt Europa.

Läs en ledare

Signalartiklar

[Friska vatten är beroende av en hälsosam natur](#)

[Att minska föroreningar är avgörande för en bättre vattenresiliens](#)

[Extrema klimathändelser lyfter fram behovet av en bättre vattenförvaltning](#)

[Europeiska badvattnen – en framgångshistoria för hälsan och välbefinnandet](#)

Och vi intervjuade...

Dr Sharon McGuinness

Intervju – Mot mer hållbara och säkrare kemikalier

Monika Mörth

Intervju – Skydda vattenkvaliteten i Österrike

Dr Zongsu Wei

Intervju – Få bort "evighetskemikalier" från dricksvatten

Signaler är en årlig rapport med en serie artiklar som beskriver viktiga miljö- och klimatfrågor i Europa. Årets tema är vatten. Tidigare rapporter har handlat om [hälsa och miljö](#) (2023), [hållbarhet](#) (2022), [Europas natur](#) (2021) och [nollförorenning](#) (2020).

Synpunkter och förslag?

Signaler ges ut av Europeiska Miljöbyrån EEA. Vi strävar alltid efter att förbättra innehållet och vårt arbete. Hör gärna av dig med synpunkter på Miljösignaler från om ämne, innehåll och stilen. Länk till enkät som tar tre minuter att besvara. Tack på förhand.

[Enkät om synpunkter](#)

Utforska våra informationskällor om naturen

- **Bise – Europeiska informationssystemet för biologisk mångfald:** den viktigaste informationskällan om biologisk mångfald i Europa.
- **Fise – Skogsinformationssystemet för Europa:** information om Europas skogsmiljöer.
- **Wise – Vatteninformationssystemet för Europa:** den europeiska informationsportalen för vattenfrågor, både sötvattenmiljöer och marina miljöer.

Kampanjen WaterWiseEU

Vattnets kretslopp är hotat. Vi har genom överkonsumtion, vattenföroreningar, dålig vattenförvaltning och klimatförändringar lagt ett enormt tryck på våra vattensystem, och nu är det dags att agera.

För att öka vattnets motståndskraft och främja en hållbar vattenförvaltning i hela Europa har Europeiska kommissionens generaldirektorat för miljö lanserat kampanjen **#WaterWiseEU**. Kampanjen syftar till att sätta igång samtal om de många vattenrelaterade utmaningar vi står inför och hur vi i Europa kan samarbeta för att ta itu med dem.

Mer information finns på Europeiska kommissionens [webbplats](#) där du också kan gå med i kampanjen.

Ledare – Kraftfulla åtgärder krävs för att stärka Europas vattenresiliens

Vatten är livets grundpelare. Det upprätthåller våra ekosystem och bidrar till våra samhällen genom dricksvatten och möjliggöra produktionen av livsmedel och energi. Men Europas sötvattenresurser står inför allt större påfrestningar. Klimatförändringar, föroreningar och en ohållbar vattenanvändning skapar vattenstress och svåra utmaningar. Det krävs brådskande åtgärder för att skydda Europas vatten och bygga upp motståndskraft mot påfrestningar.

Leena Ylä-Mononen
Europeiska miljöbyråns
verkställande direktör

I år slutförde Europeiska miljöbyrån (EEA) sin största översyn av **hälsan hos Europas vatten**. Översynen visar att målet om god status för Europas vatten fortfarande inte är uppfyllt. Sedan 2021 uppfyller bara 37 procent av Europas ytvatten kraven för god ekologisk status, och bara 29 procent har god kemisk status.

Trots pågående åtgärder så hindrar föroreningar, särskilt från jordbruket och energiproduktion, framstegen. Dessa sektorer spelar en avgörande roll för våra samhällen, men vi måste hitta sätt att minska deras negativa påverkan på våra vatten.

Det finns också hoppfulla exempel och möjligheter. Tekniska framsteg och ändrade jordbruksmetoder kan minska vattenföroreningar utan att tumma på produktiviteten. EU:s satsningar på att fasa ut fossila bränslen i energiproduktionen minskar också utsläppen av förorenande ämnen.

Ett annat område där vi sett stora framsteg är badvattnets kvalitet, som under de senaste åren har förbättrats avsevärt. Förra året uppfyllde 85 procent av EU:s badvatten de högsta kvalitetskraven, och 96 procent av vattnet uppfyllde EU:s minimikrav.

Resiliens – avgörande för att möta framtidens utmaningar

Trots framsteg pekar både vår översyn av "vattentillståndet" och en tidigare analys av **Europas klimatrisker** i samma, alarmerande riktning. Klimatförändringarna gör vattenförvaltningen till en mer utmanande uppgift än någonsin. Stigande

temperaturer, förändrade nederbördsmönster och extrema väderhändelser belastar vattenresurserna på ett helt nytt sätt.

Vattenstress drabbar redan idag 30 procent av Europas befolkning varje år, och kommer att förvärras i takt med att klimatförändringarna intensifieras. I hela Europa har förändrade nederbördsmönster medfört både mer frekventa torrperioder och mer intensiva regn och översvämningar.

Våra nuvarande system är dåligt anpassade för att hantera dessa snabba förändringar, som hotar både **vattensäkerheten** och naturen och **människors hälsa**. I takt med att extrema väderförhållanden blir allt vanligare måste vår hantering av vatten också anpassas. Vi behöver kraftfulla åtgärder för att skydda våra samhällen och vår miljö.

För att **förbättra motståndskraften** måste vi **minska vattenanvändningen och förbättra effektiviteten**. Detta innebär att minska läckage, investera i effektiva tekniker och öka återanvändningen av vatten. Naturbaserade lösningar, såsom att återställa våtmarker och bygga ut grön infrastruktur kan hjälpa till att hålla kvar mer vatten, minska risken för översvämningar och bevara den biologiska mångfalden.

Starkare system och gemensamt ansvar

Genom starka **data- och övervakningssystem**, kan vi få rätt information om vattnets kvantitet och kvalitet beslutsunderlag för att säkerställa att vattenresurserna fördelas rättvist. Genom bättre kunskap om **vattentillgången** kommer vi bättre kunna balansera jordbrukets, industrins och miljöns behov.

Att bygga upp vattenresiliens är ett gemensamt ansvar. EU, medlemsländerna, industrier, jordbrukare och medborgare måste samarbeta för att minska vattenanvändningen, minska föroreningarna och skydda sötvattnets ekosystem. Europeiska miljöbyrån kommer att fortsätta att hjälpa beslutsfattare med data och kunskap för att hantera dessa utmaningar.

Genom att prioritera vattneffektivitet, investera i hållbar infrastruktur och skydda våra naturmiljöer kan vi bygga ett mer motståndskraftigt Europa. Vattensäkerhet handlar inte bara om att säkra tillgången till vatten, utan också om att skydda ekosystemen, förbättra människors hälsa och skapa en hållbar framtid för alla i Europa.

Friska vatten är beroende av en hälsosam natur

Vattnets hälsa är nära kopplad till naturens hälsa. Båda är viktiga för oss och för miljön. De ger oss mat och hem för miljontals djur och växter. Tyvärr har många ekosystem och vatten i Europa en osäker framtid på grund av föroreningar och en ohållbar användning av naturens resurser. Vi måste agera snabbt för att rädda sjöar, floder och kustvatten så att de kan fortsätta att stödja ett friskt naturliv.

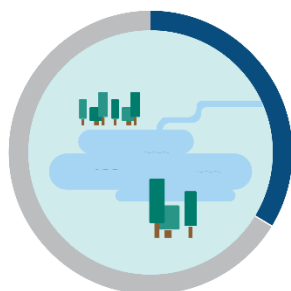
Vatten och natur måste förbättras

Vår användning av sötvatten, särskilt grundvatten, hotar Europas tillgång till vatten. Detta problem förvärras av ineffektiva produktionsmetoder, intensivt jordbruk med mycket bekämpningsmedel och gödsel, samt växande städer och transportnät. Naturen, som inkluderar sjöar, floder och andra vattensamlingar, är allvarligt hotad. Klimatförändringarna gör situationen ännu svårare.

Enligt Europeiska miljöbyrån har de flesta skyddade vattenmiljöer och arter dålig bevarandestatus. I hela Europa minskar antalet sötvattensfiskar som vandrar, som ål, stör och lax. Även populationer av amfibier, sötvattensfiskar och fåglar som lever nära vattendrag fortsätter att minska.

Länkar till mer information

- [Senaste uppgifterna från Europeiska miljöbyrån](#)
- [Kraftig minskning av antalet vandrande sötvattensfiskar](#), som ål, stör och lax.

37 %
procent av ytvatten
har en god eller bra
ekologisk status

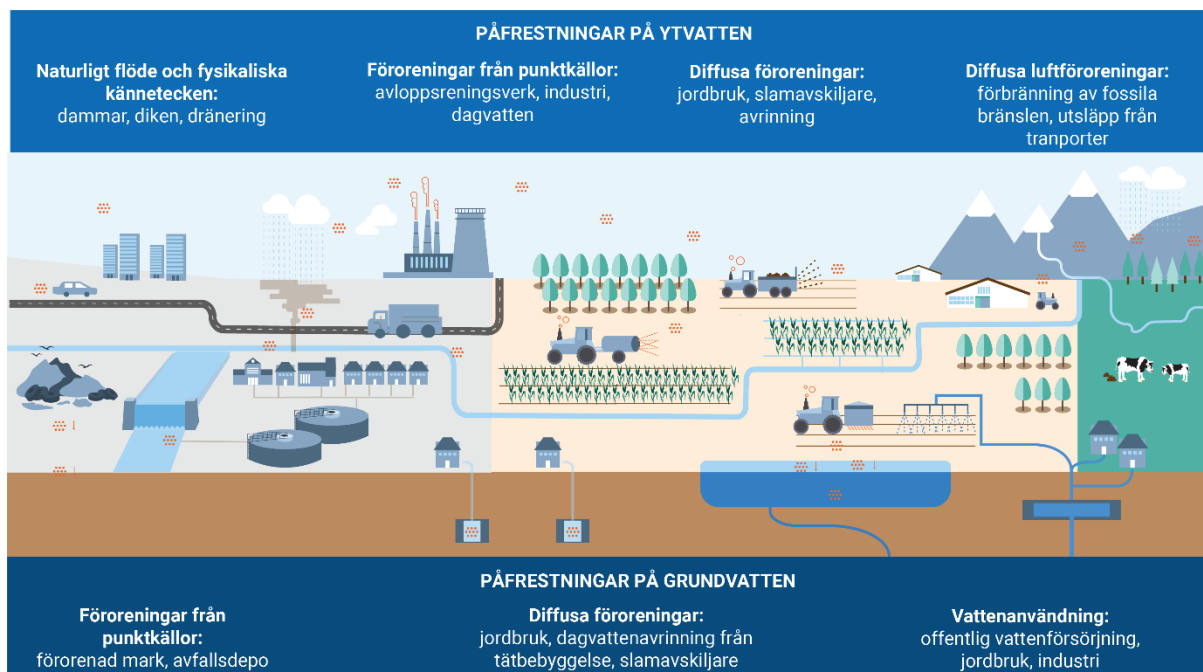
Under flera hundra år har vi byggt broar och dammar för transport och energiproduktion, vilket har förstört flödet i många floder och blockerat fisken. Översvämningsskydd har delat upp översvämningssområden och förändrat vattnets naturliga rörelse. Spillvatten och avloppsvatten är också stora källor till föroreningar.

Att återställa naturen och klimatanpassa kan ge många fördelar

De europeiska länderna och EU har redan infört flera strategier för att bekämpa föroreningar och städa upp sjöar, floder och kustvatten. Åtgärder som den europeiska gröna given, ramdirektivet för vatten och förordningen om naturrestaurering är viktiga för att minska föroreningarna och bevara våra vatten.

Många länder kombinerar restaurering av naturen med klimatanpassning för att gynna både naturen och den lokala vattenhälsan. Detta görs genom att minska byggandet nära floder och återställa våtmarker som kan fungera som översvämningssområden. Dessa naturbaserade lösningar hjälper till att återställa ekosystemen och skydda mot extrema väderförhållanden samtidigt som de ger människor grönområden.

Påfrestningar på vattenmiljöerna enligt ramdirektivet för vatten

Vad behövs för framtiden? Först måste vi minska vårt beroende av vatten, särskilt inom industrin, hushåll och jordbruket. Inom jordbruket kan vi utveckla mer vattensnåla och torktåliga grödor och förbättra markens förmåga att hålla vatten. Med mer återanvändning av vatten kan vi minska behovet av bevattning.

Gamla dammar och andra hinder i floder kan tas bort för att återställa flodernas naturliga flöden. Detta skulle förbättra ekosystemen och hjälpa till att återställa fisk- och fågelpopulationer. Att återförena floder med flodslätter och att restaurera våtmarker och torvmarker är viktiga steg för att återställa hälsosamma vattensystem och bibehålla biologisk mångfald så att ekosystemen kan fortsätta bidra med sina viktiga tjänster, som rent vatten, näringsåtervinning, vattenhållning och koldioxidinlagring.

För våra hem skulle det också vara bra att uppmuntra till vattenbesparing och minska efterfrågan på vatten. Vattenpriser kan vara en viktig drivkraft för att öka vatteneffektiviteten, och intäkterna kan användas för mer hållbara lösningar.

Sammanfattning av vatten och natur

- Europas många ytvatten mår dåligt, Enligt [Europeiska miljöbyråns senaste rapport om vattentillståndet](#) uppnådde endast 37 procent av de europeiska ytvattenförekomsterna en god eller hög ekologisk status.
- Detta har haft en negativ inverkan på ekosystem och natur som är starkt beroende av dessa vattenförekomster.
- De flesta skyddade akvatiska livsmiljöer och vattenlevande arter i EU har låg eller dålig bevarandestatus.

Vad kan du göra?

- Välja mat, varor och tjänster, med låg vattenförbrukning i livscykeln.
- Samla regnvatten i din trädgård. Minska vattenanvändningen i hemmet genom att täta läckande kranar och toaletter och installera effektivare vattenkranar och duschmunstycken.
- Ta reda på vad din kommun gör för att minska föroreningar i vattnet och hur du kan hjälpa till. Det skulle till exempel kunna handla om projekt för att återställa våtmarker och grönområden nära floder och sjöar.

Intervju – Skydd av vattenkvaliteten i Österrike

Rent vatten är något österrikare är mycket stolta över. Vi pratade med Monika Mörth, generaldirektör för vattenförvaltning i Österrike, om hur landet arbetar med vattenfrågor – från att förebygga översvämningar till att hantera olika behov av vatten.

Hur ser vattensituationen ut i Österrike?

Österrike ligger i hjärtat av Europa och Alperna, med tillgång till både färskvatten från bergen och grundvattenkällor. Det är viktigt för hela samhället – till exempel för dricksvatten, jordbruk, energiproduktion och turism.

Generellt sett har Österrike mycket god vattenkvalitet, både i sjöar och i grundvattnet. Våra badsjöar är bland Europas bästa, vilket [Europeiska miljöbyråns rapport visar](#). Men vi står dock även inför ett antal utmaningar.

Monika Mörth
Generaldirektör för vattenförvaltning vid Österrikes ministerium för jordbruk, skogsbruk, regioner och vattenförvaltning

Vilka är de främsta utmaningarna?

Precis som i andra europeiska länder orsakar mänsklig aktivitet föroreningar i våra vatten, bland annat nitrater, hormonstörande ämnen, PFAS och andra ämnen. Dessutom påverkar klimatförändringarna vårt vatten – med fler perioder av kraftiga regn, översvämningar och torka.

Vad gör Österrike för att ta itu med dessa utmaningar?

Österrike har länge satsat på vatteninfrastruktur, till exempel genom avloppsrening, dricksvattenförsörjning, skydd mot översvämningar.

Eftersom vatten inte stannar vid landsgränser, samarbetar vi mycket med våra grannländer. Ett exempel är samarbetet med Schweiz kring Rhenfloden, som har pågått i över 100 år. Vi jobbar också tillsammans med andra länder kring Donaufloden. I år firar vi 30 år med Donaukommissionen (ICPDR), som arbetar för att

skydda floden. I år firade vi 30-årsjubileet av [Internationella kommissionen för skyddet av Donau \(ICPDR\)](#).

Hur fungerar kampanjer för att öka medvetenheten?

Informationskampanjer är en viktig del i arbetet med att skydda vattnet. Vi har använt olika kampanjer och plattformar i över 20 år för att nå ut till olika grupper i samhället. Det tar tid att bygga förtroende och se resultat, så det krävs långsiktiga satsningar och tydliga mål.

Vad är viktigast för att lyckas medvattenförvaltning?

Samarbete och dialog är nyckeln. Alla nivåer – nationellt, regionalt och lokalt – måste jobba tillsammans. Det gäller också olika sektorer, som jordbruk, industri och samhällsplanering. Genom att samordna olika intressen och behov kan vi fatta bättre beslut och använda våra vattenresurser på ett hållbart sätt.

Så kan vi skydda Europas vatten - minska föroreningar är avgörande

Pålitlig tillgång till tillräckligt mycket rent vatten är långt ifrån en självklarhet i hela Europa. En av de största anledningarna är att våra vatten blir allt mer förorenade, vilket påverkar både naturen och vår egen hälsa.

Europas vatten under press

Många av Europas floder, sjöar, kuster och grundvatten mår dåligt. Enligt [en rapport från Europeiska miljöbyrån](#) når fortfarande inte majoriteten av våra vatten upp till de mål som EU har satt för god vattenkvalitet. Och även om vissa förbättringar har gjorts, går det för långsamt.

Bekämpningsmedel och dess konsekvenser

Medel som används för att skydda grödor sprider sig vidare i miljön. De påverkar växter och djur negativt och kan ge upphov till allvarliga hälsoproblem hos människor. Även ekosystemen påverkas när viktiga arter, som fiskar och fåglar, drabbas.

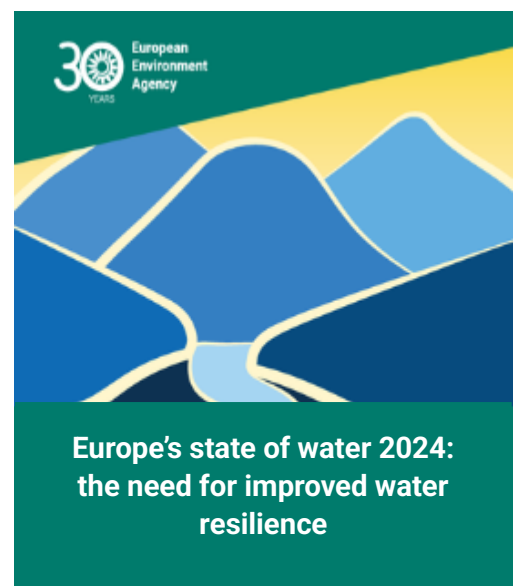
Ett långsiktigt hot mot matproduktionen skapas när skadedjur utvecklar resistens mot bekämpningsmedel. Samtidigt minskar antalet pollinatörer, vilket försvårar odlingen av många grödor.

Farliga ämnen som dröjer kvar

I europeiska vatten finns även ämnen som kvicksilver, bromerade flamskyddsmedel och PFAS – så kallade "evighetskemikalier". Dessa bryts inte ner i naturen och kan finnas kvar i miljön under mycket lång tid. Många av dessa ämnen har kopplats till allvarliga hälsorisker.

EU:s arbete för renare vatten

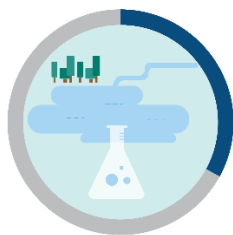
EU har infört flera viktiga regler för att stoppa utsläpp till vatten. Lagstiftning om rening av avloppsvatten, kontroll av industriutsläpp och begränsningar för användning av gödsel och kemikalier har förbättrat situationen på flera håll. Den europeiska gröna given och handlingsplanen för nollförorening stärker EU:s miljöarbete ytterligare. Målet är att sänka nivåerna av farliga ämnen i luft, vatten och mark till nivåer som inte skadar hälsa eller miljö – senast år 2050.

Bland de mest prioriterade målen för vatten märks en halvering av näringsläckaget från marken och en halvering av användningen och riskerna med bekämpningsmedel – allt senast till 2030.

Så kan målen nås

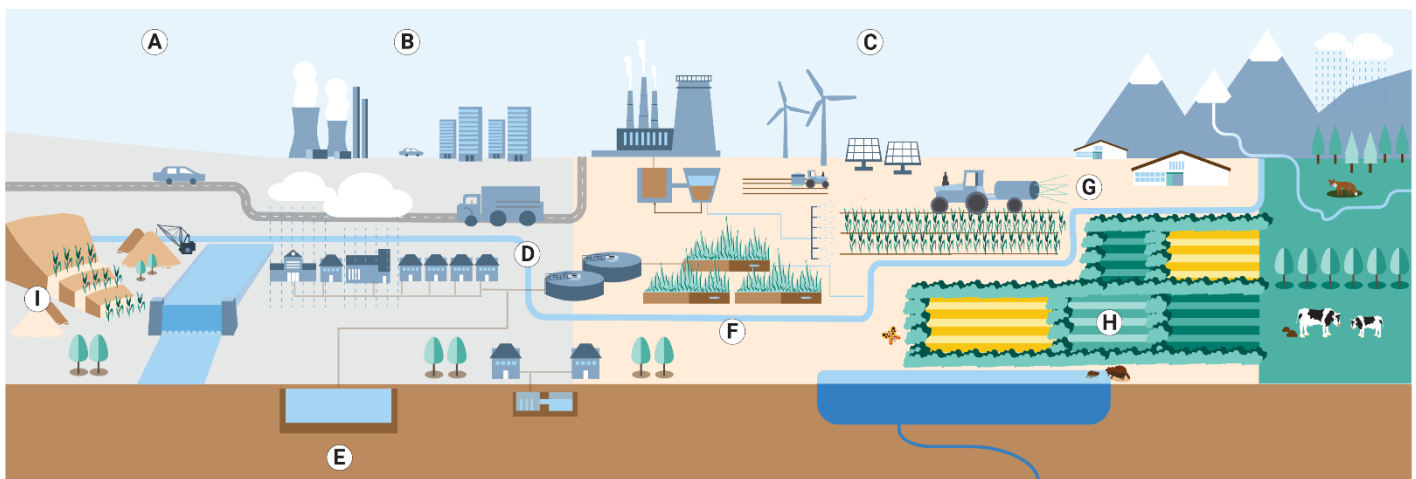
För att förbättra situationen behöver medlemsländerna följa lagstiftningen och se till att den efterlevs. Jordbruket behöver ställa om till mer hållbara metoder med mindre kemikalieanvändning. Samtidigt stöds arbetet av EU:s strategier för säkrare och mer miljövänliga kemikalier.

29 %
procent av **ytvattnet**
håller **god kemisk**
status

77 %
procent av
grundvattenområdet
håller **god kemisk**
status

- A** Förebygga föroreningar: använda miljövänliga alternativ till kemikalier
- B** Minska de skadliga utsläppen till luft
- C** Använda renare energikällor
- D** Säkerställa att avloppsvatten från tätbebyggelse renas effektivt med hjälp av reningsverk eller system för icke-anslutna bostäder
- E** Lagra och rena dagvatten för att minska utsläppen
- F** Använda naturbaserade lösningar, t.ex. vassområden för vattenrening
- G** Balansera näringsämnen och bekämpningsmedel med miljöskydd
- H** Övergå till ett ekologiskt och hållbart jordbruk
- I** Behandla gruvavfall och sanera utsläpp från övergivna gruvor och förorenad mark

Sammanfattning av föroreningar, vatten och hälsa

- Många av Europas vatten är fortfarande förorenade, vilket skadar både människor och natur.
- Endast 29 % av Europas ytvatten har god kemisk status enligt senaste bedömningen.
- De största källorna till föroreningar är jordbruk och fossildriven energiproduktion.
- Effektivare jordbruk och ny teknik kan minska vattenanvändning och utsläpp.
- Ökad användning av förnybar energi och energibesparingar minskar utsläpp från fossila bränslen.

Vad kan du göra?

- Om du har en trädgård kan du försöka använda alternativa metoder för att bekämpa skadedjur, till exempel växter som lockar till sig nyttiga rovinsekter som nyckelpigor.
- Häll inte ut läkemedel och kemikalier i vasken. Ta överblivna produkter till certifierade återvinningscentraler så de inte hamnar i våra vatten.
- Stöd miljövänliga jordbruksmetoder genom att köpa frukt och grönsaker utan bekämpningsmedel.
- Ta reda på vad din kommun gör för att begränsa utsläppen från dagvatten och avloppsvatten till miljön, särskilt under kraftiga regn som kan överbelasta avloppssystemen.

Intervju – Att få bort "evighetskemikalier" från dricksvatten

Kranvatten i Europa är i allmänhet säkert att dricka, men ämnen som PFAS – även kallade "evighetskemikalier" – blir ett allt större problem. Vi intervjuade Zongsu Wei, biträdande professor och gruppleddare för Water Engineering Innovation Lab vid Århus universitet i Danmark om hur vi kan rena vårt vatten från dessa ämnen.

Är kranvattnet i Europa säkert att dricka?

Ja, i EU är kranvattnet generellt säkert. Smaken kan variera beroende på källan. I Danmark kommer vattnet till exempel från grundvatten och innehåller mycket kalcium, vilket gör det hårt men drickbart.

I andra delar av Europa kan vattnet komma från floder, sjöar eller till och med havet, vilket kräver mer rening från sjukdomsframkallande mikroorganismer. Detta kan påverka smaken, men inte säkerheten.

Dr Zongsu Wei
Biträdande professor och gruppleddare för Water Engineering Innovation Lab vid Århus universitet i Danmark

Vilket är de största hoten mot dricksvattnet?

I många delar av världen är mikroorganismer det största problemet.

I Europa är dessa vanligtvis borttagna genom rening. Men andra hot finns, som antibiotikarester från människor och djurhållning, vilket kan bidra till antibiotikaresistens.

Ett växande problem är PFAS, särskilt nära brandstationer och flygplatser, där brandskum används. Dessa kemikalier kan tränga ner i grundvattnet och hamna i våra vattenkällor.

PFAS finns också i de flesta vattenkällor eftersom de används i en mängd olika produkter: i köket, mattbeläggningar, soffbeläggningar, beläggningen på dina kläder och behållare för hämtmat. PFAS har till och med upptäckts i regn, damm och jord.

Är PFAS, farligt för människor?

PFAS kan orsaka sköldkörtelproblem, leverskador, njurcancer och påverka barns utveckling. Eftersom ämnena inte bryts ned naturligt ansamlas de i kroppen och miljön – därför måste vi hitta sätt att ta bort dem.

Kan PFAS tas bort från vattnet?

Det finns två sätt:

1. **Filtrering**, t.ex. med kolfilter, som fångar upp PFAS. Men när filtren slängs kan kemikalierna hamna i miljön igen.
2. **Nedbrytning**, där man förstör PFAS helt, t.ex. med hög värme eller tryck. Det är dock energikrävande.

På vårt labb undersöker vi hur PFAS kan brytas ned med ljus, el eller ultraljud – vid normal temperatur och tryck – utan att skapa giftiga restprodukter.

De flesta metoder kan inte förstöra PFAS-molekylerna helt och hållet och resultatet blir giftiga mellanprodukter. Därför försöker vi i vårt laboratorium utveckla teknik som kan bryta ned eller förstöra PFAS helt och hållet.

Kan dessa metoder användas i stor skala?

Just nu fungerar metoderna i liten skala i laboratoriet. Vi samarbetar med vattenbolag som Aarhus Vand och HOFOR för att testa tekniken i större skala. Vårt mål är att ha praktiska lösningar redo inom 3–5 år.

Din forskargrupp undersöker också vattenhållbarhet – vad innebär det?

Vid sidan av klimatförändringarna är vattenhållbarhet en av de största frågorna vi behöver lösa.

Tillgång till rent vatten är avgörande, inte bara för hushåll utan även för jordbruk och industri. I låginkomstländer släpps ofta avloppsvatten ut direkt i floder, vilket måste förändras.

Vi ser också nya utmaningar med grön energi – till exempel kräver produktion av grönt väte mycket rent vatten. Det här ställer höga krav på vattenrening och kan påverka hur mycket vatten som finns kvar för människor att dricka.

Använder du havsvatten, kommer det att krävas mycket mer energi för att rena det. Att hitta balansen mellan vatten för människor och för energi är en stor framtidsfråga, både lokalt och globalt.

Intervju – Mot mer hållbara och säkrare kemikalier

Ett av de viktigaste problemen för vattenkvaliteten i Europa är kemiska föroreningar. Europeiska kemikaliemyndigheten (Echa) har som syfte att skydda hälsan och miljön genom sitt arbete med kemikaliesäkerhet. Hur ser de på uppgiften att förebygga skador genom kemikalier? Vi intervjuade Dr Sharon McGuinness, Echas verkställande direktör.

Vad vet vi om kemikalier i miljön, särskilt i vattenförekomster?

Kemikalier är avgörande för välbefinnande, hälsa, säkerhet och komfort i det moderna samhället. Utöver dessa fördelar kan kemikalier dock även ha farliga egenskaper som kan skada miljön och människors hälsa.

Dr Sharon McGuinness
Echas verkställande direktör

Kemikalier i miljön, särskilt i vattenförekomster, är en komplicerad utmaning för människors och ekosystemens hälsa. Många farliga kemikalier kan färdas långa sträckor över vatten och kan också hamna i livsmedelskedjan, vilket påverkar miljön, djur och människor.

Detta är ett allvarligt problem. En [nyligen genomförd Eurobarometerundersökning](#) visade att mer än 80 procent av invånarna i Europa är oroadade över kemikaliernas inverkan på vardagsprodukter och miljön.

[Echas](#) arbete inom ramen för [EU:s kemikaliereglering \(Reach\)](#) hjälper till att skydda miljön mot farliga kemikalier. Vi bidrar också till regleringen av kemikalier i dricksvatten och grundvatten samt i sjöar, floder och havet.

Bör specifika kemikalier ge anledning till oro, eller är problemet deras ökande produktion?

Den risk som kemikalier orsakar beror dels på hur farliga de är och dels hur mycket människor eller miljön exponeras för dem, så båda faktorerna är viktiga.

[En nyligen presenterad rapport från EEA och Echa](#) visar att övergången till säkrare och mer hållbara kemikalier går framåt inom vissa områden, medan den bara har satts igång inom andra områden.

Uppgifter på EU-nivå tyder på att produktionen och förbrukningen av de skadligaste kemikalierna ökar långsammare än totalmarknaden för dem. Det finns ett ökat tryck på industrin från lagstiftare, konsumenter och leverantörskedjor att ersätta de skadligaste ämnena med säkrare alternativ.

Vilken typ av åtgärder vidtar EU för att minska kemikaliernas skadliga effekter?

EU har omfattande och skyddande lagar avseende kemikalier, vilka stöds av en avancerad kunskapsbas som Echa hyser.

Åtgärder från myndigheters och industrins sida har redan bidragit till att minimera och kontrollera riskerna med ett flertal grupper av farliga kemikalier. Echa har till exempel utarbetat ett förslag om att begränsa [mikroplaster i produkter](#). Denna begränsning har nu antagits och förväntas förhindra utsläpp av 500 000 ton mikroplaster i miljön under 20 år.

Ett annat exempel är vårt arbete med att [begränsa användningen av blyhagel för jakt i våtmarker](#), vilket kommer att avsevärt minska blyföroreningarna och förhindra blyförgiftning hos omkring 1 miljon vattenfåglar varje år.

Totalt sett har antalet industrikemikalier som har granskats av EU-myndigheterna ökat betydligt sedan 2010. EU:s myndigheter känner nu mycket bättre till de farliga egenskaperna hos högvolykmkemikalier på EU-marknaden jämfört med tidigare.

Varför är det svårt att reglera kemikalier? Kan det förenklas?

Att förstå kemikaliernas egenskaper och effekter kräver tillförlitliga data och djupgående vetenskapliga bedömningar, eftersom vi måste förstå deras effekter på människor och miljö. Att ta fram tillförlitliga data är en lång och noggrann vetenskaplig process.

Echa spelar en aktiv roll för att påskynda skyddet av människor och miljön. Ett sätt att öka effektiviteten är att bedöma kemikalier i grupp. En nyligen genomförd begränsning av kemikalier i tatueringssmink och permanent smink omfattar till exempel 4 000 olika kemikalier. Våra vetenskapliga kommittéer arbetar för närvarande med ett förslag om att begränsa upp till 10 000 PFAS-kemikalier.

Vi arbetar också med nya metoder för att öka effektiviteten i insamlingen av data om kemikaliers egenskaper och minska behovet av djurförsök. Samarbetet med myndigheter, näringsliv och intressenter är avgörande för att gå vidare inom detta område.

Hur bidrar Echa till dessa insatser i EU?

Vi skyddar hälsan och miljön genom vårt arbete för kemikaliesäkerhet. Vårt arbete bygger alltid på vetenskap, samarbete och kunskap.

Echa utarbetar oberoende vetenskapliga och tekniska yttranden och fattar bindande beslut för att tillse att kemikalieföretagen följer EU:s lagstiftning. Våra kommittéer tillhandahåller vetenskaplig rådgivning om faror och risker med kemikalier, deras inverkan på samhället och sätt att minska deras risker.

Vi hyser världens största databas om kemikalier och använder denna kunskap för att främja kemikaliesäkerheten. Företag, forskare, industrier och konsumenter kan dra nytta av dessa data liksom de programformat och -verktyg som krävs för att använda dem.

Det finns ett aktuellt förslag om att ytterligare utöka denna databas med mer information om kemikalier, inklusive data om biologisk exponeringsmätning hos människor. Vår framtida plattform kommer att ge en fullständig översikt över studier om kemikalier och kommer att tjäna som vetenskaplig grund för evidensbaserat beslutsfattande om kemikalier. På den finns också ett system för tidig varning och åtgärder mot framväxande kemiska risker.

Ett av de senaste exemplen från vårt arbete handlar om att göra dricksvatten säkrare. Echa har börjat granska och underhålla förteckningarna över kemikalier som kan användas i material som kommer i kontakt med dricksvatten, från vattenkällan till kranen.

Kunskap om kemikalier är kärnan i vårt arbete. Tillsammans med Europeiska miljöbyrån har vi arbetat med kemiska indikatorer för att bedöma de kemiska föroreningarnas drivkrafter och effekter. Uppgifterna visar att vi måste skynda på övergången till säkra och hållbara kemikalier.

Åtgärder från myndigheters och industrins sida har bidragit till att minimera och kontrollera riskerna med farliga kemikalier. Vi måste emellertid förbättra vår kunskap om kemikalier ytterligare och främja riskhanteringen av kemikaliegrupper för att skydda människor och miljön.

Extrema väderhändelser visar hur viktigt det är med bättre vattenhantering

Klimatförändringarna skapar allt större problem för Europas vatten. De gör att risken för torka, översvämningar och andra väderextremer ökar, vilket påverkar både människor, natur och ekonomi. Vattenkvaliteten försämras, och tillgången till sötvatten blir alltmer osäker – både för människor och för ekosystemen.

När extremväder blir vanligare påverkas också de system och samhällen som är beroende av vattnet. Att minska föroreningar och använda mindre vatten är viktiga åtgärder för att göra Europa mer motståndskraftigt mot klimatförändringarnas effekter.

Klimatförändringarna örvärrar redan allvarliga hot mot våra vattenresurser

Enligt [Europeiska miljöbyråns klimatriskbedömning](#) är Europa den världsdelen som värms upp snabbast. Det leder till fler och mer intensiva perioder av torka och översvämningar. Södra och delar av västra Europa väntas få mindre regn totalt sett, vilket ökar risken för vattenbrist. Även i områden där nederbörden inte minskar i snitt, väntas torra somrar med mindre vatten bli vanligare. Det betyder att även platser som normalt sett har tillräckligt med vatten kan få problem under delar av året.

Plötsliga översvämningar – ett ökande hot

Skyfall och häftiga regn leder allt oftare till så kallade snabba översvämningar. Det innebär att stora mängder vatten samlas snabbt, vilket hotar bostäder, vägar och annan infrastruktur – men också människors liv och säkerhet.

När det regnar mycket på kort tid hinner inte vattnet tränga ner i marken. Istället rinner det ovanpå, direkt ner i floder och dagvattensystem. Resultatet blir att grundvattennivåerna inte fylls på, samtidigt som risken för översvämningar ökar.

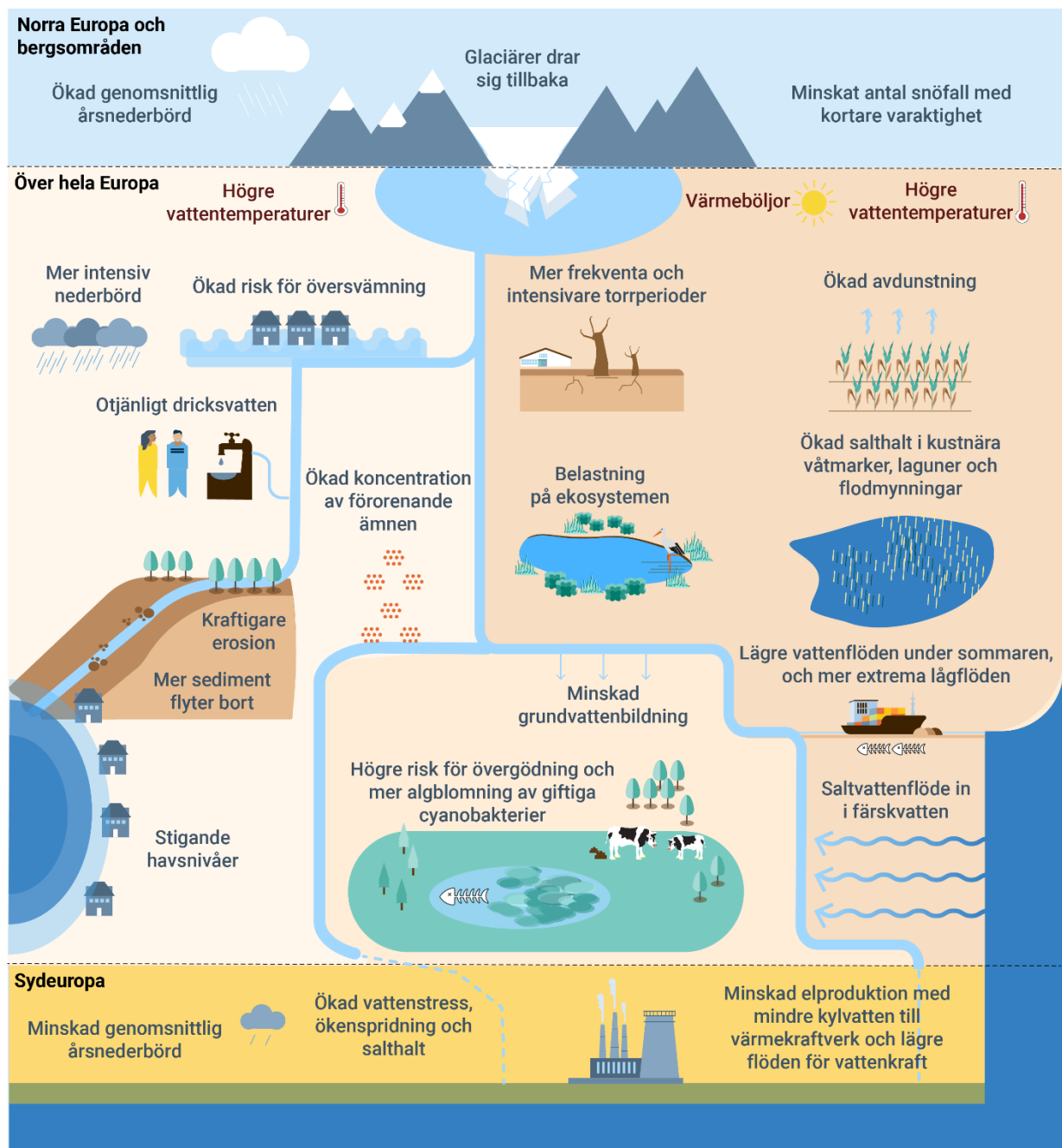
Föroreningar sprids med översvämningvattnet

Översvämningar kan också förvärra problemet med vattenföroreningar. När vattnet forsar fram tar det med sig orenat avloppsvatten, kemikalier från industrier och rester från jordbruk – som bekämpningsmedel och gödsel. Dessa ämnen hamnar i våra sjöar, floder och kustområden.

Förorenat vatten påverkar växter och djur som lever i och runt vattnet, och kan leda till sjukdomar och obalans i ekosystemen. Vattenkvaliteten försämras, särskilt genom spridning av bakterier som kan vara farliga för både djurliv och människor.

När badplatser drabbas av förorenat vatten ökar risken för att människor blir sjuka. Klimatförändringarna väntas göra sådana händelser vanligare, eftersom extrem nederbörd blir ett allt mer frekvent inslag i det europeiska klimatet.

Klimatförändringarnas inverkan på vatten

Längre torrperioder och torka kommer att bidra till lägre vattenflöden, sänkta grundvattennivåer och utarmning av vattenförande lager (akviferer). Detta kan i sin tur påverka vattenkvaliteten och öka risken för överdriven ansamling av näringsämnen och skadliga algbloomningar. Om efterfrågan på vatten inte anpassas efter tillgången kan mindre nederbörd också påverka vattenförsörjningen till hushåll och näringsgrenar som jordbruk, industrier, energiproduktion och användningen av inre vattenvägar. Ett minskat istäcke, smältande glaciärer och mindre snö i bergsområden som försörjer betydande europeiska floder som Rhen, Donau och Po, förvärrar bara situationen.

Att stärka Europas vattenresiliens – en allt viktigare uppgift

Att skydda och bevara Europas vattenresurser har blivit en av de mest prioriterade frågorna i klimatförändringarnas tid. Vattenstress – alltså att tillgången på vatten inte räcker till – och försämrade vattenkvalitet är två stora utmaningar som nu förvärras av ett snabbt förändrat klimat.

De sätt som Europa i dag hanterar vatten på är inte tillräckligt hållbara. Dagens vattenförvaltning klarar inte av att möta de snabba och omfattande förändringar som klimatet för med sig. För att säkra vattentillgången på lång sikt krävs därför stora förbättringar.

Vägen framåt – mer motståndskraftiga vattensystem

För att klara av framtidens utmaningar måste Europas samhällen bli mer vattenresilienta – det vill säga mer anpassade och motståndskraftiga mot vattenrelaterade kriser. Det handlar om att skydda naturens egna system och att låta vattnets kretslopp fungera som det ska.

Ett viktigt steg är att förbättra ekosystemens hälsa. När naturen mår bra fungerar också vattenflödena bättre. Genom att arbeta med naturen, till exempel genom att låta vatten lättare tränga ner i marken och fylla på grundvattnet, går det att skapa ett mer hållbart vattensystem.

Samtidigt behöver infrastrukturen kring vatten förbättras – som reningsverk, bevattningssystem och ledningar. Vatten måste användas smartare, med mindre slöseri och lägre föroreningar. Att återanvända vatten på ett säkert sätt kommer också att spela en allt viktigare roll.

Skydd mot extremväder

För att vattensystemen ska klara av allt fler värmeböljor, torkor och skyfall krävs att deras status förbättras. Ett robust vattensystem skyddar inte bara mot brist utan minskar även risken för översvämningar och hjälper naturen att återhämta sig efter extrema väderhändelser.

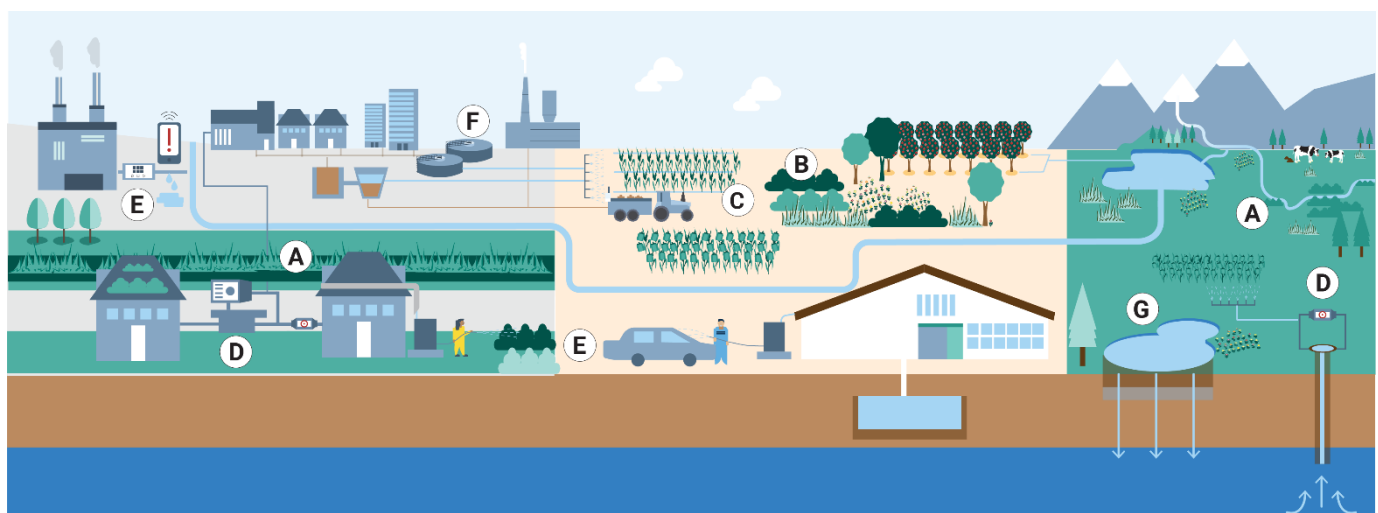
EU:s arbete för hållbar vattenförvaltning

Flera EU-initiativ är redan i gång för att bygga upp ett starkare och mer motståndskraftigt vattensystem. En del av detta arbete handlar om att ge särskilt stöd till sektorer som är extra beroende av vatten, som jordbruk, energi och transporter på Europas inre vattenvägar.

Balanserad vattenanvändning blir avgörande

I många regioner kommer konkurrensen om vatten att öka – mellan jordbruk, industrier och hushåll. Därför behövs en hållbar och rättvis fördelning. Genom att använda vatten mer effektivt kan det också bli tillräckligt kvar för naturen. Friska ekosystem är avgörande för att vattnets naturliga kretslopp ska fungera.

Hantera vattenbrist, torka och översvämningstryck i Europa

- A** Åtgärder för naturlig vattenhållning: grön infrastruktur, våtmarker, återställande av översvämningsområden
- B** Hållbart jordbruk: återställa kol i marken som håller kvar vatten, strandnära buffertar, skogsområden
- C** Byta grödor till mindre vattenkrävande sorter
- D** Mätning, kontroll och -verkställande
- E** Spara på vatten och minska efterfrågan: läckagekontroll, effektiv vattenanvändning, ekonomiska incitament
- F** Återanvända vatten, samla in regnvatten, avsalta och förhindra förorening genom saltvatten
- G** Grundvattenbildning

Vatteneffektivitet kommer att vara en viktig del av hanteringen av efterfrågan på vatten. Inom jordbruket pågår redan arbete med att ta fram grödor som behöver mindre vatten, som är mer torkhärdiga och kan lagra vatten i marken. Genom att återanvända vatten kan beroendet av regn och traditionella vattenkällor för bevattning minska. Att fastställa mål och åtgärder för att uppmuntra vattenbesparing eller anpassa vattenpriserna för företag och hushållsanvändning skulle också kunna förbättra vattenresiliensen.

Vad gäller översvämningar kan ökad medvetenhet om översvämningss känsliga områden i städer eller på flodslätter på landsbygden bidra till att minska skador på egendom och risk för liv. System för tidig varning kan också bidra till att rädda liv. Dessutom kan bättre markförvaltning bidra till att förhindra att bostäder och

industriplanläggningar byggs nära intill floder, sjöar eller i kustområden som löper stor risk att översvämmas.

Naturbaserade lösningar håller redan på att införas inom många områden i hela Europa. Att skydda, hantera och återställa naturliga översvämningssområden längs med floder kan till exempel minska översvämningens volymerna. Dessa områden kan gynna såväl lokala ekosystem som människors välbefinnande genom att erbjuda ytterligare gröna och blå ytor för rekreation.

Extrema väderförhållanden och vattenförvaltning, i korthet

- Klimatförändringarna belastar Europas vattentillgångar och vattenkvalitet allt mer.
- Extrema väderhändelser som kraftig nederbörd och torka förväntas öka under de kommande åren. Mer kraftig nederbörd och torka kan leda till mer föroreningar i våra vatten, liksom till ohållbar användning av befintliga vattentillgångar ovan och under jord.
- Europa måste göra sina vatten mer motståndskraftiga mot klimatförändringar och extrema väderhändelser. Om så görs kommer vattenförekomsterna att kunna stå emot extrema förhållanden och fortsätta understödja människor och naturen.

Vad kan du göra?

- Använd mindre vatten hemma genom att till exempel laga läckande rör, kranar och toaletter, ta kortare duschar.
- Försök att använda mindre vatten i aktiviteter utanför huset. Tvätta bilen i gördet-självhall eller motsvarande, samla in regnvatten till trädgården och odla mer torkhärdiga växter.
- Lär dig mer om översvämningens risk i ditt område och krisplaner för översvämningar eller vattenbrist. Registrera dig för lokala varningar så att du kan få information i nödsituationer.

Europeiska badvatten – en solskenshistoria

Att se till att de europeiska badvattnen är säkra för människors hälsa är en mycket viktig uppgift. Det är också en framgångshistoria på europeisk nivå: Av våra särskilt utsedda badvatten uppfyller 96 procent gränsvärdena för säkerhet. Nya utmaningar dyker dock upp – främst kopplade till klimatförändringarna.

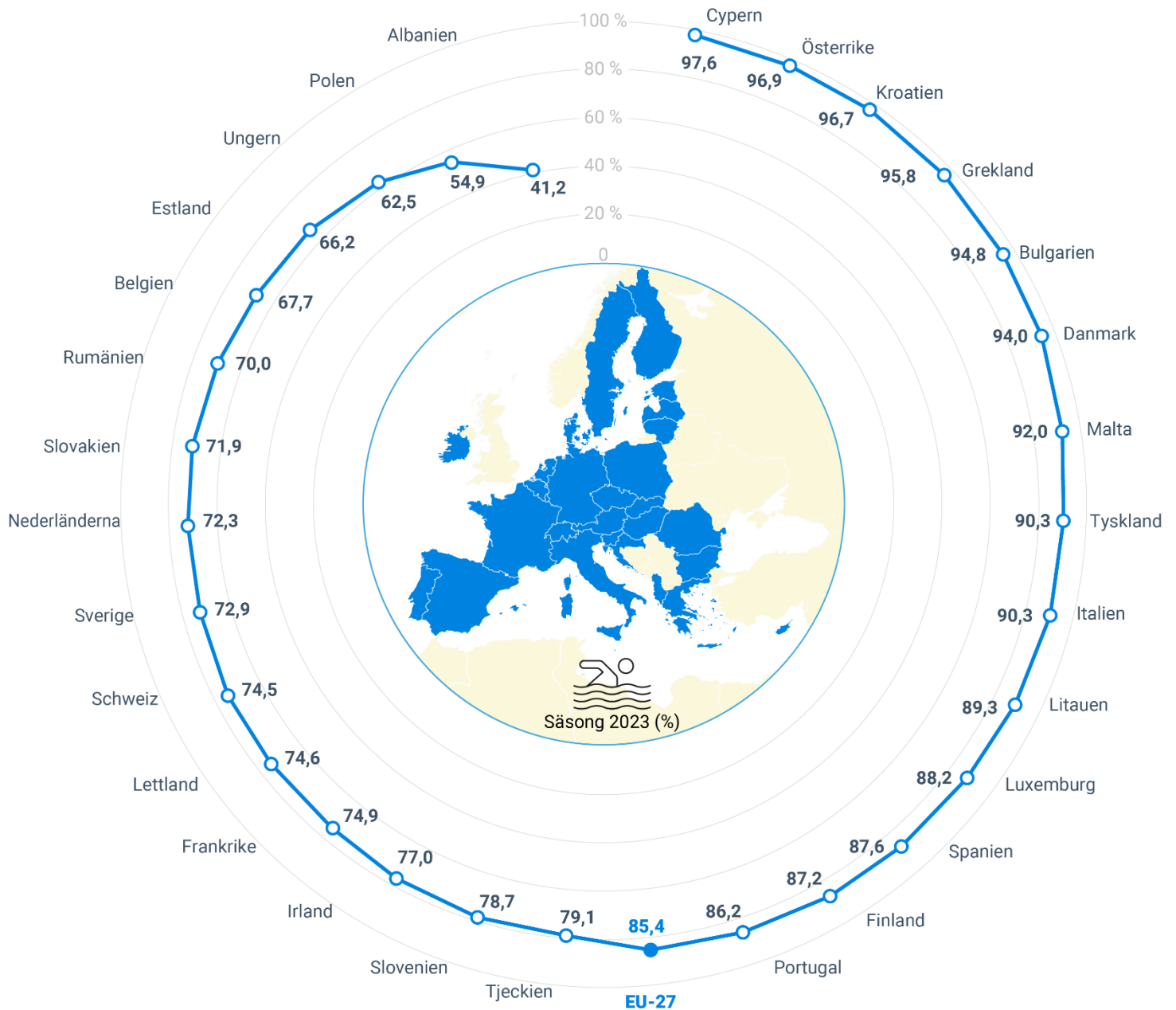
Varje år kan miljontals lokalbor och turister njuta av hav, sjöar och floder i hela Europa. Att simma, motionera och slappna av vid vatten är fantastiskt både för den psykiska och fysiska hälsan. Därför är ett rent och säkert badvatten av högsta prioritet. **Badvattendirektivet** är den huvudsakliga lagstiftning som styr hur vattenkvaliteten övervakas. I detta ingår kontroll av skadliga bakterier som *E. coli* och intestinala enterokocker, som kan orsaka magbesvär, öron- och ögoninfektioner och allvarligare infektionssjukdomar.

En resa från dåligt till utmärkt

Sedan EU:s första badvattendirektiv infördes för nästan 50 år sedan har kvaliteten på Europas badvatten förbättrats avsevärt. I den senaste uppdateringen, som återspeglar data från 2023, fick 85 procent av EU:s badvatten betyget utmärkt och 96 procent ansågs vara säkra, vilket innebär att de uppfyller EU:s minimikrav.

I Cypern, Österrike, Kroatien och Grekland rankades minst 95 procent av badvattnet som utmärkt. I Österrike, Belgien, Bulgarien, Malta, Luxemburg och Rumänien uppfyllde alla badvatten åtminstone minimikraven. Denna förbättring beror på både badvattendirektivet, förbättrad avloppsrening och minskade utsläpp runtom i Europa.

Andel badvatten av utmärkt kvalitet i europeiska länder under 2023

Anm.:

Bedömningen täcker 22 081 badvatten i Europa som rapporterades till Europeiska miljöbyrån för säsongen 2023 (bilaga 1). I EU fanns det sammanlagt 21 766 badvatten. Endast 77 procent av badvattnen i Polen bedömdes med avseende på kvalitet. En betydande andel av dessa vatten hade nyligen identifierats, och fullständiga provtagningar, som skulle möjliggöra en bedömning enligt badvattendirektivets krav, fanns inte tillgängliga för klassificering.

För att klassificera badvattnet tar myndigheterna regelbundet prover före och under badsäsongen. Dessa analyseras för bakteriologisk förorening, och kvaliteten klassificeras som *utmärkt*, *god*, *tillräcklig* eller *dålig*, baserat på data från innevarande och tre tidigare säsonger.

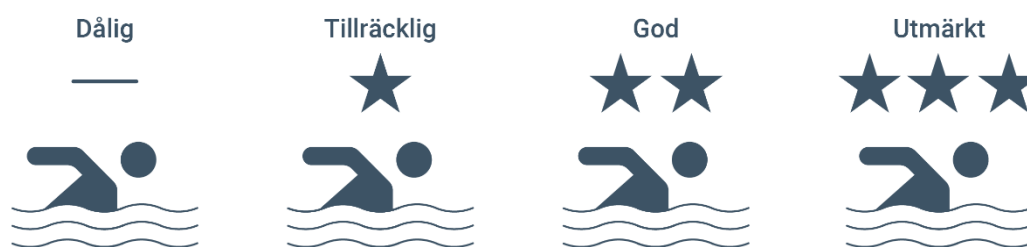
Nuvarande och framtida utmaningar

Trots framgångarna rankades fortfarande 1,5 procent av EU:s badvatten som dåliga. Inlandsvatten har generellt sett lägre kvalitet än kustvatten. Efter kraftiga regn kan föroreningarna öka och orsaka överbelastning i avloppssystemen, vilket leder till att orenat avloppsvatten släpps ut.

Klimatförändringar – som ökade regnmängder, torka, stigande havsnivåer och varmare temperaturer – förvärrar dessa problem. Här kan naturbaserade lösningar, som våtmarker och grön infrastruktur, fungera som kostnadseffektiva och miljövänliga alternativ till tekniska konstruktioner.

Ett annat växande hot är **plastföroreningar** – omkring 80 procent av skräpet på europeiska stränder är plast. Mikroplaster, som bildas när plast bryts ner, innebär potentiella hälsorisker även om de fulla effekterna ännu inte är klarlagda. Europeiska och globala insatser krävs för att minska dessa föroreningar.

Badvattenkvalitet

Mot en ännu bättre badvattenkvalitet

Ör att möta framtida utmaningar ses badvattendirektivet nu över som en del av EU:s handlingsplan för nollförorening. Nya övervakningsparametrar kan komma att införas för att ge en mer exakt bedömning av vattenkvaliteten.

Parallellt med badvattendirektivet finns flera andra EU-lagar som skyddar vattenmiljön i stort:

- [Direktiv om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse](#)
- [Dricksvattendirektivet](#)
- [Nitratdirektivet](#)
- [Översvämningdirektivet](#)
- [Ramdirektivet för vatten](#)
- [Havsmiljödirektivet](#)
- [Direktivet om engångsplast](#)

Tillsammans syftar dessa till att minska föroreningar, fastställa kvalitetsnormer och garantera säkert dricksvatten och översvämningsskydd.

Sammanfattning badvattenkvalitet i Europa

- I EU:s badvattendirektiv fastställs standarder för övervakning av badvattenkvaliteten.
- Direktivet ses just nu över för att möta nya utmaningar.
- 96 % av EU:s badvatten uppfyller säkerhetskraven, och 85 % rankas som utmärkta.
- Klimatförändringar och plastföroreningar är de främsta framtida utmaningarna.

Vad kan du göra?

- Se [EEA:s karta](#) för information om badvatten på omkring 22 000 platser runtom i Europa.
- Kontrollera landspecifik eller lokal information i varje enskilt [landfaktablad](#) och på [nationella eller regionala webbplatser](#).
- Läs skyltarna på stranden – ibland kan badförbud utfärdas vid dålig vattenkvalitet eller andra risker för de badande.